

Helmut Kury & Evelyn Shea

Punitivity: International Developments.

Vol. 2: Insecurity and Punitiveness

Universitätsverlag Dr. Brockmeyer, 2011 (606 sider)

I akademiska diskussioner framhävs ofta att vi är i en period med fokus på hot och risker. Risken för att utsättas för brott anses särskilt artikulera och många pekar på att användningen av straff i allt större grad kommuniceras som ett medel för att skapa trygghet. I den akademiska diskussionen pekas därvid ofta på en tendens mot ökad repression i kriminalpolitiken; genom att straffrätten omfattar alltmer av samhällslivets handlingsutrymme, och genom en utveckling mot strängare straff.

Boken *Punitivity: International Developments* belyser detta diskussionsfält genom sociologiska, kriminologiska och komparativa perspektiv på samhällets användning av straff och kriminalpolitiska tendenser. I fokus står särskilt sambandet mellan medborgarnas attityder till brott och straff, kriminalpolitikens fokus på säkerhet för brott och medias roll i den kriminalpolitiska kontexten. Boken är en antologi som inklusive introduktionen samlar 20 bidrag från 28 författare som tillsammans representerar perspektiv från 15 olika länder. De flesta av bidragen utgörs av empiriska och komparativa studier av straffrättsystemet eller kriminalpolitiken i ett visst land. Många av undersökningarna har statistiskt underlag och utgår från nationella och internationella opinionsundersökningar. Boken innehåller dock också mera generella diskussioner om det metodologiska, begreppsmässiga och teoretiska ramverket för att undersöka samhällets tendenser och attityder till brott och straff. Bidragen är tematiskt fördelade över tre olika kapitel som avskiljs som olika delar i boken.

Det första kapitlet har titeln »**Insecurity, Politics and the Media**« och innehåller 7 olika artiklar som med anknytning till olika länder har fokus på medias roll i kriminalpolitiken. Artikeln »**Democracy at Work: Public Opinion and Penal Reforms in Spain**«, av **Elena Larrauri & Daniel Varona**, undersöker med statistiskt underlag förändringen av medborgarnas attityder till brott och straff och dess samband med straffrättsreformer i Spanien – med särskild fokus på den ökande användningen av fängelsestraffet. I stor grad inriktas artikeln på det fenomen som kan benämnas som en »politisering av straffrätten«. Detta fenomen utmärks av att kriminalpolitiken styrs av vilka frågor som sätts på den politiska agendan och särskilt genom att politikerna inviterar till medias uppmärksamhet. Författarna pekar på att tendensen mot en ökad användning av fängelse-

traffet inte utan vidare kan tas till intäkt för en tendens mot en mer repressiv hållning hos medborgarna. De framhäver att vägen mot repressivitet typiskt sett går från politiker som åkallar medias uppmärksamhet i syfte att driva straffrättsreformer, med en inverkan på den allmänna opinionen som följd. I artikeln »**The role of Victimization, Punitive Attitudes and the Mass Media in Criminal Reforms in Latin America**« av **César Fortete & José Daniel Cesano** diskuteras liknande frågor, men med fokus på repressiva tendenser i Latinamerika och särskilt Argentina. Författarna beskriver hur Latinamerika präglas av en stor och ökande brottsproblematik, allt mer repressiva attityder hos befolkningen och av en expansion av straffrättens område. Författarna pekar på att utvecklingen av brottsligheten endast är av underordnad betydelse i denna repressiva utveckling och att media bär en stor del av ansvaret. Artikeln ger en något annan förklaringsmodell för samspelet mellan media, politik och befolkningens attityder än den föregående artikeln: media genererar en stark känsla av otrygghet hos medborgarna, genom att dramatiskt fokusera på de allvarligaste brottstillfällena, och på så underbygga en skev kriminalpolitik. Artikeln pekar också särskilt på betydelsen av ett ökande emotionellt fokus på brottsoffer i kriminalpolitiken som en faktor av betydelse. I artikeln »**The rise and Domination of the Law-and-order ideology in France (1990-2010)**« av **Laurent Mucchielli** beskrivs och analyseras hur en säkerhetsideologi (law-and order ideology) etablerats och utvecklats i Frankrike i perioden mellan 1990 och 2010. Författarna visar hur denna ideologi inverkat på de politiska och intellektuella diskussionerna och i slutändan bidragit till ett allt repressivare straffrättsystem. Som dimensioner av säkerhetspolitikens logik, pekar också denna artikel på medias och politikernas fokus på de allvarligaste brottstillfällena och på ökat emotionellt fokus på brottsoffer. Artikeln problematiserar också samhällets »förrättsligande« där medborgarna i högre grad vänder sig till polis eller domstolar för att lösa problem som tidigare löstes på andra sätt. I denna förbindelse framhäver författarna tanken att säkerhetspolitiken, och den repressivitet den företräder, i stor grad bygger på ett avvísande av tanken om social samhörighet och ansvar. I artikeln »**The Spectre of insecurity and the »Prospering« of Prisons**« diskuterar **Guiseppe Mosconi**, den markanta ökningen av fängelsepopulationen som skett i Italien den senaste åren, mot bakgrund av de lagändringar som skett, och analyserar på vilket sätt användningen av fängelset utgör en repressiv tendens i straffrättspolitiken. Författaren framhäver att fängelsestraffet i större grad används instrumentalistiskt för att hantera säkerhetsproblemet, och därmed också används mot socialt utsatta persongrupper där en allt hårdare tendens mot illegala invandrare verkar ha ett särskilt förklaringsvärde. Författaren pekar också på att de lagändringar som skett inte kan legitimeras em-

piriskt genom säkerhetsproblem, stöd i befolkningen, eller ens genom befolkningens rädsla för brott. Med ett något annat fokus än de föregående bidragen, inriktas artikeln »**Changing Punitiveness in the German Population: A review of the empirical evidence based on nationwide surveys**, av **Karl-Heinz Reuband** på en statistisk analys av den tyska befolkningens attityder, ifråga om brott och straff. Författaren diskuterar befintliga nationella opinionsundersökningar med fokus på brottstendenser, medborgarnas rädsla för brott och medborgarnas uppfattningar om straff. Författaren ger uttryck för att Tyskland – till skillnad från många andra länder – inte kan sägas ha några signifikanta repressiva tendenser, med undantag för universitetsstudenter som verkar förespråka strängare straff. Tendenserna i Tyskland står i fokus också i artikeln, »**Punitiveness: Impacts and Measurements**«, av **Helmut Kury & Joachim Obergfell-Fuchs**. Denna artikel är dock också mera teoretiskt orienterad mot ett klargörande av begreppet repressivitet (punitivity) som sådant. Författarna framhäver komplexiteten i den akademiska diskussionen kring detta begrepp, där repressiva tendenser konstateras på olika grundlag. Genom att klargöra och analysera olika aspekter av repressivitet, befolkningens attityder, fängelsepopulation, straffmättingspraxis, lagstiftning och polisiärt och socialt arbete ger författarna en mer komplex bild av de repressiva tendenserna. Artikeln »**The development of Punitiveness: The case of the Police**«, av **Amadeu Recasens** inriktas däremot på en specifik och ofta bortglömd dimension av straffrättens repressivitet – nämligen repressiva tendenser i polisinstitutionen. Författaren diskuterar förtjänstfullt polisens repressivitet på ett begreppsmässigt plan och i ljuset av polisens roll som en aktör i straffrättssystemet. Det understryks att det kan problematiseras i vilken utsträckning repressiva tendenser kan isoleras till polisinstitutionen, och därmed avskiljas från den mer generella systemkontexten. Artikeln pekar också på att polisens repressivitet också måste förstås mer allmänt i relation till det moderna samhällets utveckling. Artikeln framhäver en utveckling mot en mer expansiv och säkerhetsorienterad straffrätt – där polisens roll blir alltmer viktig för att säkra social och kontroll.

Bokens andra kapitel, »**Measuring feelings of insecurity and punitive attitudes**« fokuserar genom sju olika bidrag huvudsakligen på frågor om känslan av osäkerhet och repressiva attityder. I artikeln, **Punitivity in Polish Law, Public Opinion, and Penal Policy** diskuterar **Witold Klaus, Irena Rzeplinska & Dagmara Wozniakowska-Fajst** repressiva tendenser i Polen. Artikelns diskussion omfattar tre olika aspekter; förändringar i befolkningens attityder, repressiva tendenser i lagstiftning och repressiva tendenser i praxis. Också denna artikel framhäver medias inverkan på kriminalpolitiken och pekar hur denna blivit väsentligt större sedan kommunistregimens fall. Artikeln beskriver de olika lagstift-

ningsändringar som gjorts i försök att etablera en ny och mer liberal regim – där särskilt den nya strafflagen från 1997 markerar en brytpunkt. Författarna framhäver dock att Polen ännu uppvisar många repressiva tendenser, såsom en stor användning av fängelsestraffet, dåliga villkor i fängelserna och en tendens mot strängare straff. Som förklaring till denna repressivitet lägger de stor vikt vid medias roll och problematiserar även betydelsen av Polens kommunistiska historia. I artikeln **Punitiveness, Fear of Crime and Social Views** av **Christina Zarafonitou** står i stället de repressiva tendenserna i Grekland i fokus. Författaren framhäver två centrala och skiljda aspekter av repressivitet, nämligen som uttryck för samhälls- och kulturförankrade värderingar respektive som uttryck för individernas mer konkreta och erfarenhetsbaserade uppfattningar om brott och straff. Mot denna bakgrund diskuterar författaren sedan statistiska undersökningar om sambandet mellan sociala attityder, rädsla för brott och repressivitet. Författaren pekar på att repressivitet delvis refererar till medborgarnas rädsla för brott och delvis till den ideologiska bakgrunden och individens värdebas – och problematiserar också medias betydelse i dessa sammanhang. Med ett något snävare fokus, inriktas artikeln **Citizens and Punitive attitudes: a pilot study of spanish university studies** av **Daniel Varona** på en presentation av en pilotstudie om repressiva attityder, och grundlaget för dessa, hos spanska universitetsstudenter. Författaren pekar på en rad intressanta resultat, så som att proportionen av våldsbrott i relation till andra brott överskattas av de flesta av deltagarna i studien, att en stor majoritet tror att straffrättssystemet dömer ut för milda straff men samtidigt i hypotetiska fall själva anger mildare straff än de som faktiskt döms ut. Han pekar också på en korrelation mellan en konservativ politisk uppfattning och repressiva attityder och även mellan hållning till invandrare och repressivitet. Författaren betonar särskilt betydelsen av medias roll i fråga om att skapa en bild av en alltför mild kriminalpolitik, och vikten av korrekt information till allmänheten och politiker om hur straffrättssystemet faktiskt fungerar. I stor dag föreligger enligt författaren en »dubbel okunnighet« där allmänheten missbedömer straffrättssystemet som mildare än vad det är och politiker missbedömer befolkningen som mer repressiva än vad de är. Artikeln **Punitiveness in Costa Rica** av **Javier Llobet Rodriguez** diskuterar Costa Ricas straffrättssystem och de tendenser som detta uppvisar. Författaren pekar på att Costa Rica har stora problem med en objektiv osäkerhet ifråga om brott, men att den subjektiva rädslan för brott är ännu högre och att media har en betydande roll i denna skevhet. Vidare beskrivs hur straffrättssystemet blivit alltmer repressivt de senaste åren, genom nykriminaliseringar och straffskärpningar och genom en allt ökande fängelsepopulation. Författaren pekar på betydelsen av att offerperspektivet betonas i kriminalpolitiken och fram-

häver också mer strukturella orsaker till brott, där socialt utanförskap är en problematisk faktor som bör åtgärdas genom andra åtgärder än de straffrättsystemet kan erbjuda. Artikeln **20 years after: Crime, Crime Control and Fear of Crime of the Poulation in Estonia 1991-2010** av **Jüri Saar** handlar om tendenser i Estlands straffrättsystem i perioden mellan 1991 och 2010 och ger en ljusare bild av den samtida straffrättsutvecklingen. I perioden har det successivt genom olika lagändringar skett en total reformering av straffrättsystemet. Författarna pekar på hur medborgarnas känsla av trygghet har ökat, brottstendensen varit sjunkande sedan 2001, där särskilt våldsbrott och mord har minskat, förtroendet för rättsystemet ökat och hur olika försök till att ändra straffrättspolitiken i en mer human och liberal riktning gjorts. Författarna pekar dock på betydelsen av den historiska komponenten och på att Estland ännu inte fullt ut har realiserat de ändringar som krävs för att kunna jämföras med andra västliga rättsstater. Författaren pekar också på den stora betydelsen av en välfärdscontext för ett samhälles brottsproblematik. De två sista artiklarna i kaptitel två presenterar båda undersökningar från östeuropeiska stater ifråga om studenters attityder mot brott och straff. I artikeln **Feelings of Insecurity, Victimization Experience, and Student's attitudes toward Punishment** av **Vesna Nikolić-Ristanović, Jelena Dimitrijević & Ljiljana Stevković** presenteras en undersökning från Belgrad universitet i Serbien där 360 studenter från olika institutioner deltagit. Artikeln framhäver särskilt samband mellan utbildning och attityder. De resultat som presenteras visar hur deltagarnas rädsla för brott generell var hög – dock med en sjunkande tendens under utbildningen, att studenterna i allmänhet förespråkar traditionella retributiva sanktioner med stor fokus på fängelsestraffet och där mer än hälften stödjer dödsstraffet, dock med en sjunkande tendens under utbildningen. I artikeln **Student's attitudes towards risk, victimization and Punishment in Croatia** av **Irma Kovko Vukadin & Josko Vukasav** presenteras en liknande undersökning från universitetet i Zagreb, gjord på 396 studenter från law school, police college och faculty of education and rehabilitation sciences. Författarna presenterar här liknade resultat som i den föregående artikeln och visar att majoriteten av studenterna stödjer fängelsestraffet. I denna undersökning var stödet för dödsstraffet dock relativt sett litet. Artikeln pekar också på intressanta skillnader mellan olika kategorier av studenter, såsom att Law-school studenter uttrycker störst rädsla för brott och att polisstudenterna ger störst uttryck för repressiva attityder i fråga om sanktionsval.

Bokens tredje och sista kapitel, **»Has Criminal Legislation become more punitive?«**, omfattar slutligen fem olika bidrag och inriktas på repressiva ändringar i olika länders strafflagstiftning de senaste åren. I artikeln **Revised**

Punishments and Security Measures in Turkey beskriver **Feridun Yenisey** detaljerat det nya sanktionssystemet i Turkiet som infördes 2005 och som utgör ett komplext system med många olika sanktionsformer och med instrument för alternativ tvistlösning. Detta år skedde betydande reformer i det turkiska rättssystemet; dödsstraffet avskaffades och strafflagens centrala bestämmelser ändrades. I det nya systemet har nya möjligheter införts att utdöma alternativa sanktioner till fängelse för mindre allvarliga brott, såsom kompensation till brottsoffer och samhällstjänst. Det nya systemet innehåller också särskilda frihetsberövande sanktioner där den dömda sonar på deltid eller på helger, i syfte att skapa förutsättningar för att bibehålla arbete och samhällsanknytning. Trots att många av de reformer som gjorts siktat till ett mer konstruktivt och liberalt system pekar författaren på att många ändringar medfört en ökad repressivitet. Med blick på ett rättssystem som skiljer sig från många västliga system, diskuterar **Toshio Yoshida** i artikeln »**Punitivity Today in Japan**« de repressivt orienterade ändringar som ägt rum i Japans strafflagstiftning de senaste 20 åren. Som kontexten för dessa ändringar pekar författaren på ett antal extrema brott och som framhävs dramatiskt i media. De straffrättsliga reformer som skett har mot denna bakgrund i stor grad inneburit straffskärpningar. Författaren beskriver hur brottstendenserna varierat de senaste årtiondena och att de senaste årens ökningar i brott också måste förklaras mot bakgrund av en ökad benägenhet hos medborgarna att anmäla brott. Han pekar också på att medborgarna uttrycker en allt större osäkerhet och rädsla för brott och diskuterar också sambandet mellan denna rädsla och repressiva tendenser. I detta sammanhang ger han också olika förklaringsmodeller för medborgarnas känsla av osäkerhet, och pekar särskilt på medias och politikerns dramatisering av extrema brottstillfällen samt på växande ekonomiska klyftor i det japanska samhället. I artikeln »**Changes in Criminal Law and Sentencing Practices in Modern Russia: An Assessment of New Elements of Punitiveness**« analyserar **Andrey Petrovich Danilov, Dmitriy Anatoljevich Shestakov & Helmut Kury** straffrättens utveckling i Ryssland och ger detaljerad information om lagstiftningsreformer och strafftendenser. De visar en tendens i lagstiftningen att införa mildare sanktioner för mindre allvarliga brott men allt strängare sanktioner för allvarliga brott. Författarna menar att straffrättssystemet är i kris och pekar på att antalet dömda i Ryssland är stigande utan att brottsnivån sjunker och att en stor del av medborgarna uttrycker mycket repressiva attityder och önskar strängare straff. Som förklaringar pekar de, som i många av de andra bidragen, på medias roll och med denna på politiseringen och populariseringen av kriminalpolitiken. De framhäver också Ryssland stora sociala problem och den kriminologiska forskningens svaga status i fråga om att vägleda en mer rationell

kriminalpolitik. De framhåver avslutningsvis vikten av en fortsatt humanisering kriminalpolitiken där rehabilitering och inte bara avskräckning kommuniceras som straffets syfte. Liksom flera andra av bidragen fokuserar **Pierre V. Tournier** i »**Godot Has Arrived. French Parliament Has Finally Voted on its Prison Law**« på fängelsestraffet som problem och som uttryck för ett lands repressivitet. Han inriktar sin analys på Frankrikes problem med dåliga fängelsevillkor och överkapacitet i fängelserna och på de lagändringar som åstadkommits för att råda bot på problemen. Mera specifikt beskriver han den långdragna processen för att utarbeta en ny straffgenomföringslag, som förelåg i en slutlig version 2009, och beskriver också ingående innehållet i denna lag. Bokens sista artikel, »**Punishment in South and Southern Africa**« av **Johan Prinsloo** tar så utgångspunkt i resultat från internationella statistiska studier för att illustrera de repressiva tendenserna i olika sydafrikanska länder. Generellt har dessa länder en hög fängelsepopulation där också många unga sitter i fängelse och befolkningen framhåver också i stor grad repressiva attityder med stor vikt på fängelsestraffet. Författaren pekar också avslutningsvis på de centrala lagändringar som gjorts.

Även om boken omfattar många och komplexa bidrag så lämnar den också efter sig några mera generella intryck av de samtida straffrättsliga och kriminalpolitiska tendenserna. Boken har i detta avseende genomgående en kritisk underton och betonar en utveckling mot en alltmer repressiv straffrätt – med straffrättslig expansion och ökad social kontroll. Boken tar också generellt utgångspunkt i straffrättens expansion som ett negativt fenomen – även om många bidrag pekar på att vissa »repressiva« utvecklingstendenser i straffrätten kan anses positiva, så som exempelvis straffrättens tilltagande fokus på våldsbrott i familjesfären.

Det är också på ett överordnat plan intressant att notera att vissa tendenser i straffrätten verkar mera generella genom att framhåvas i flera av bokens bidrag och i relation till många olika länder. Samlat sett ger boken därvid grund för en viss oro för straffrättssystemets utveckling. En återkommande aspekt tycks vara medias bidrag i fråga om att ofta fokusera på extrema eller särskilt dramatiska brottstillfällen, och mera generellt medias roll i den kriminalpolitiska diskussionen. Många artiklar framhåver också politikerns benägenhet att utnyttja medias framställning, bland annat som en bakgrund för att tillskriva befolkningen mer repressiva ideal än vad de i realiteten har. Populism och politisering av straffrätten kan sägas vara nyckelord för många av bokens bidrag. En annan dimension som framhåvs i många eller nästan alla bidrag är sambandet mellan sociala villkor och brottsstatistik, särskilt i fråga om brott mot liv och hälsa (våldsbrott och mord). Samlat sett ger boken stöd åt argumentet att straffrättssystemets effektivitet i fråga om att reducera brott inte så mycket beror på (höga) straffnivåer, utan

mera på samhällets sociala villkor. I denna förbindelse framhäver många av bidragen fängelsestraffet som problem och tendensen att i alltför stor grad göra bruk av detta straff. Flera av bokens bidrag pekar också på en problematisk samtidsaspekt med befolkningsväxt, stora inkomstskillnader och integrationsproblem. Känslan av osäkerhet verkar också vara ett växande problem i hela världen – oavsett hur den reella brottsproblematiken gestaltar sig – och utmaningen står i att lösa detta som ett välfärdsproblem snarare än som ett kriminalpolitiskt dilemma där repressiva tendenser ofta kan ses som lösningar. Bokens olika bidrag från länder med olika sociala villkor och historiska erfarenheter sätter också fingret på straffrättens kulturdimension också i fråga om befolkningens och samhällets attityder till brott och straff. Flera av bidragen visar exempelvis i fråga om befolkningens attityder till dödsstraffet att dessa är mer positiva i länder som har det eller nyligen avskaffat det än i länder som sedan länge avskaffat det.

I fråga om den vetenskapliga och framställningspedagogiska kvaliteten på bokens innehåll kan vissa anmärkningar göras. Till att börja med är kvaliteten mellan de olika bidragen är relativt varierande och det är inte alla bidrag som framstår som lika övertygande och relativt få som verkligen utmärker sig. Boken tyngs också en del av korrekturen som i vissa av bidragen ger ett »ofärdigt sken«. Uppdelningen i kapitel framstår inte heller som helt samstämmig med de bidrag som behandlas och det kan spekuleras i om denna uppdelning egentligen är nödvändig. En idé hade kunnat vara att i större grad i stället systematisera bidragen efter vilka länder som behandlas.

Med sina många olika bidrag, och dessas breda representation från många olika länder i världen, ger boken likväl samlat sett – som bok – ett stort kunskapsbidrag om straffrättens samtida utvecklingstendenser. Särskilt från den normativa rättsdogmatikens horisont bidrar den med tankeväckande empiriska studier om straffrättssystemets utveckling. Boken ger också insikt i metodologiska problemställningar i empirisk och komparitiv forskning och pekar på svårigheter i dessa, samt omfattar även en mera teoretiska och begreppsmässiga avklaringar av innebörden av repressivitet i straffrätten. Boken som helhet ger därför en komplex och omfattande diskussion om samtidens tendenser som, inte minst genom sina omfattande referenser till litteratur på fältet, och inbjuder till fortsatta studier. Jag kan mot denna bakgrund inte annat än att varmt rekommendera boken.

Linda Grønning